

TEMA 8: LES RELACIONS ENTRE EL DUE I ELS ORDENAMENTS JURÍDICS ESTATALS

Clàudia Gimeno Fernández
Institucions jurídiques de la UE

VNIVERSITAT [Logo] VALÈNCIA
Facultat de Dret

ÍNDIX DEL TEMA

1. L'estructura de l'ordre legal europeu: l'aplicació del DUE pels EM i el jutge nacional com a jutge de dret europeu
2. Autonomia i primacia del dret de la UE
 - Principi d'autonomia de les institucions europees i dels ordenaments jurídics interns
 - Principi de primacia
3. Aplicació i efecte directe del dret de la Unió
4. Responsabilitat de l'estat per l'incompliment del DUE

L'ESTRUCTURA DE L'ORDRE LEGAL EUROPEU

L'APLICACIÓ DEL DUE PELS EM

Ordenament jurídic únic

Des de la incorporació d'un EM a la UE:

- Recepció automàtica del dret
- Obligació d'incorporar i aplicar el dret europeu (normes, valors i principis)
- També la interpretació d'aquests per part del TJUE
- No necessària publicació en butlletins oficials nacionals: DOUE suficient

Aplicació unitària i homogènia: el DUE sempre estarà per damunt del dret nacional en cas de conflicte

EL JUTGE NACIONAL COM A JUTGE EUROPEU

Rol fonamental dels tribunals nacionals: tots els jutges i jutgesses nacionals han d'aplicar i fer aplicar el dret europeu

- **Primers jutges del dret europeu: aplicació descentralitzada**
 - Necessari conèixer dret europeu i la jurisprudència del TJUE
 - Risc d'heterogeneïtat i dispersió
- **Tasca unificadora, integradora i harmonitzadora del dret: TJUE, mitjançant**
 - les doctrines de supremacia i efecte directe
 - les qüestions prejudicials sobre la validesa i interpretació de les normes europees (tema 9)

EL JUTGE NACIONAL COM A JUTGE EUROPEU

El Tribunal Constitucional i el DUE

- Tradicionalment reticent a ser jutge del dret europeu i, per tant, a considerar com a paràmetre de la constitucionalitat de les normes el DUE
- Així, en Sentència 215/2014, de 18 de desembre:

EL JUTGE NACIONAL COM A JUTGE EUROPEU

El Tri

- Tradic
- per ta
- const
- Així, e

...des de la incorporació d'Espanya a les comunitats europees «es va integrar en l'ordenament espanyol un sistema normatiu autònom, dotat d'un règim d'aplicabilitat específic, basat en el principi de prevalença de les seues disposicions pròpies enfront de qualssevol de l'ordre intern amb les que puguen entrar en contradicció». Les normes de la Unió prevalen, sens dubte, sobre el dret nacional i «tenen capacitat de desplaçar altres en virtut de la seua aplicació preferent o prevalent», posseeixen un «efecte vinculant» i aquesta vinculació és «el fonament últim de la nostra incorporació a el procés d'integració europea i de la nostra vinculació a el dret comunitari» (STC 100/2012, de 8 de maig). No obstant això —i aquí rau la qüestió central—, això «no vol dir que per mor de l'art. 93 s'haja dotat les normes de dret comunitari europeu de rang i força constitucionals».

Tampoc suposa que el dret comunitari, ja siga el dret originari, ja el derivat, constituïska cànon de la constitucionalitat de les normes amb rang de llei (STC 235/2000, de 5 d'octubre; 12/2008, de 29 GENER, i 136/2011, de 13 setembre).

EL JUTGE NACIONAL COM A JUTGE EUROPEU

El Tribunal Constitucional i el DUE

- Tradicionalment reticent a ser jutge del dret europeu i, per tant, a considerar com a paràmetre de la constitucionalitat de les normes el DUE
- Però:
 - Pot plantejar qüestions prejudicials al TJUE (així, cas *Melloni*, quan inicialment ho havia negat)
 - Accepta el dret europeu com a integrant del sistema de fonts la vulneració del qual pot suposar una violació de l'art. 24 CE (Sentència 232/2015, de 5 de novembre)

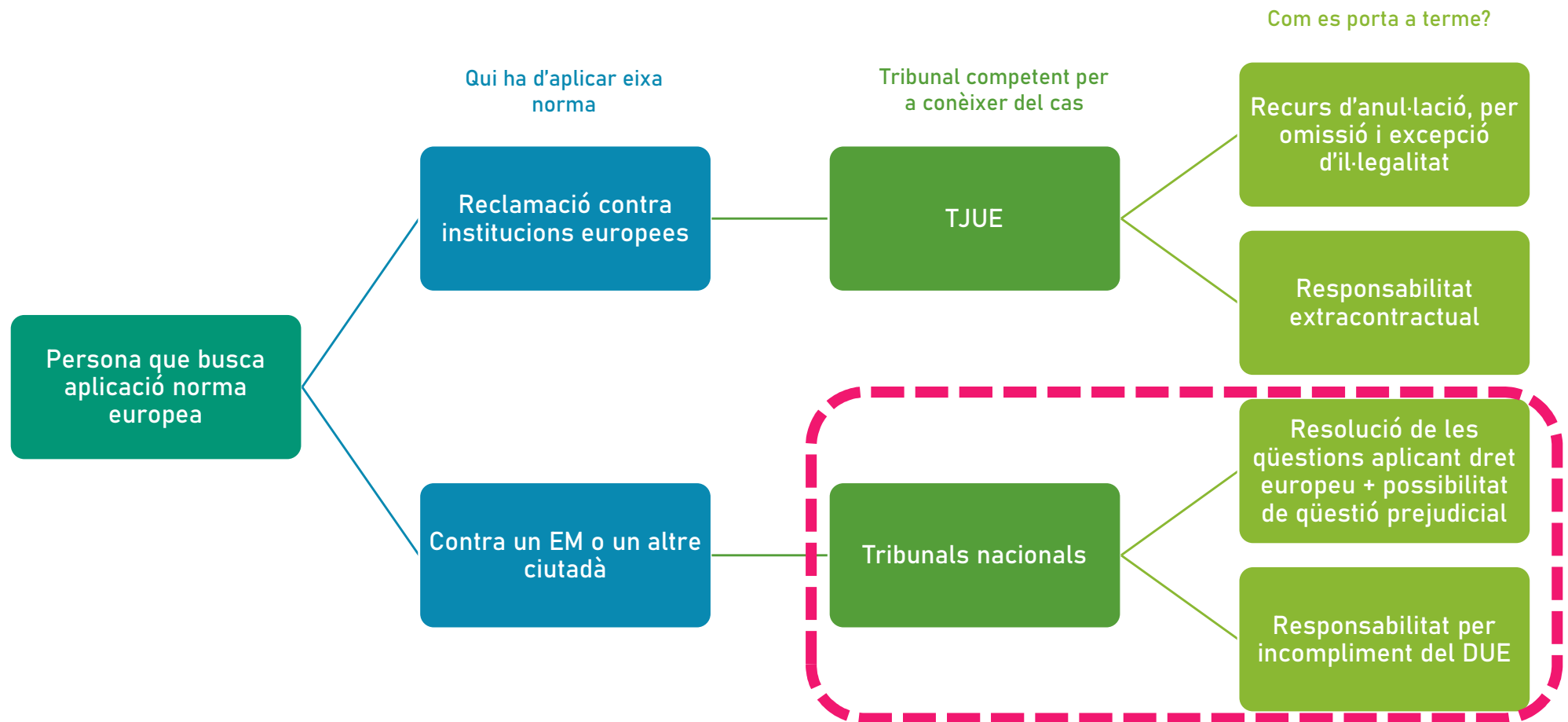

Obri així la porta a acceptar el dret europeu com cànon de constitucionalitat.

SENTÈNCIA 232/2015 TC:

...ara bé, «sí correspon a aquest Tribunal vetlar pel respecte del principi de primacia del dret de la Unió quan, com aquí passa [...], hi haja una interpretació autèntica efectuada pel mateix Tribunal de Justícia de la Unió Europea. En aquests casos, el desconeixement i preterició d'aquesta norma de dret de la Unió, tal com ha sigut interpretada pel Tribunal de Justícia, pot suposar una “selecció desraonada i arbitrària d'una norma aplicable al procés”, la qual cosa pot donar lloc a una vulneració del dret a la tutela judicial efectiva (STC 145/2012, de 2 juliol, FJ 5 i 6)». I això perquè els jutges, tots els jutges, estan obligats a deduir les conseqüències pertinents de les sentències del Tribunal de Justícia de la Unió i han d'inaplicar les normes nacionals que s'hi oposen...

L'ESTRUCTURA DE L'ORDRE LEGAL EUROPEU

PRINCIPIS QUE REGEIXEN LES RELACIONS ENTRE EL DUE I EL DRET INTERN

Principi d'autonomia

Principi d'autonomia institucional i procedimental dels ordenaments interns

Principi de primacia

Principi d'efecte directe

L'APLICACIÓ DEL DUE PELS EM

“Nou ordre legal de dret internacional” – STJUE *Costa contra ENEL*

Diferències respecte d'altres normes de dret internacional a Espanya:

- Sistemes monistes/dualistes
- Cada estat opta per un sistema diferent
 - Espanya. Monisme moderat: tractats no necessiten ser desenvolupats, però les normes no són aplicables a Espanya fins que no s'ha publicat la disposició en el BOE
 - En el cas del DUE: ni tant sols això → primacia i efecte directe del dret europeu

AUTONOMIA I PRIMACIA DEL DRET DE UE

PRINCIPI D'AUTONOMIA

Autonomia del dret europeu:

- Principis i objectius propis
- Sistema propi de creació de normes
- Mecanismes per a aplicar i interpretar normes
- Competències atribuïdes: aplicació preferent DUE

PRINCIPI D'AUTONOMIA

Autonomia institucional i procedimental dels ordenaments interns:

EM determinen òrgans que apliquen DUE i procediment per a fer-ho.

Criteris:

- Subsidiarietat regles processals domèstiques en cas que DUE establisca regles específiques (excepcional, relacionades amb DF)
- Equivalència en procediments d'aplicació del DUE
- Efectivitat

PRINCIPI DE PRIMACIA

Suposa la prevalença de totes les normes del DUE sobre el dret nacional (de tot tipus) i davant de tots els òrgans dels EM, amb l'objectiu d'aconseguir l'aplicació uniforme del dret europeu.

Desenvolupament jurisprudencial (no es troba en els tractats):

Sentències:

- *Costa contra ENEL* (1964)
- *Internationale Handelsgesellschaft* (1970)
- *Simmenthal* (1978)

Declaració 17 del Tractat de Lisboa

“en virtut del principi de la primacia (...), les disposicions del Tractat i els actes de les institucions directament aplicables tenen per efecte, en les seues relacions amb el dret intern dels estats membres, no solament fer inaplicable de ple dret, pel fet mateix de la seua entrada en vigor, tota disposició de la legislació nacional existent que siga contrària a aquests, sinó també (...) impedir la formació vàlida de nous actes legislatius nacionals en la mesura que siguen incompatibles amb les normes comunitàries”.

17. Declaració relativa a la primacia

La Conferència fa avinent que, d'acord amb la jurisprudència consolidada del Tribunal de Justícia de la Unió Europea, els tractats i el dret adoptat per la Unió sobre la base dels tractats prevalen sobre el dret dels estats membres, en les condicions establertes per la dita jurisprudència.

D'altra banda, la Conferència ha decidit incorporar a la present acta final el dictamen del Servei Jurídic del Consell sobre la primacia, tal com figura en el document 11197/07 (JUR 260):

*«Dictamen del Servei Jurídic del Consell
del 22 de juny de 2007*

Resulta de la jurisprudència del Tribunal de Justícia que la primacia del dret comunitari és un principi fonamental d'aquest dret. Segons el Tribunal de Justícia, aquest principi és inherent a la naturalesa específica de la Comunitat Europea. En el moment de la primera sentència d'aquesta jurisprudència consolidada (Costa/ENEL, 15 de juliol de 1964, causa 6/64),¹ el Tractat no esmentava la primacia, i encara avui continua sense esmentar-la. El fet que el principi de primacia no sigui inclòs en el futur tractat no modifica en absolut l'existència d'aquest principi ni la jurisprudència vigent del Tribunal de Justícia.

(1) «(...) es desprèn que, sorgit d'una font autònoma, no es pot oposar al dret nat del Tractat, per raó de la seva naturalesa específica original, una norma interna, sigui quina sigui, sense que perdi el caràcter comunitari i sense que es posi en dubte la base jurídica mateixa de la Comunitat.»

PRINCIPI DE PRIMACIA

TC ESPANYOL: “La primàcia, en canvi, no se sustenta necessàriament en la jerarquia, sinó en la distinció entre àmbits d’aplicació de diferents normes, en principi vàlides, de les quals, però, una o unes tenen capacitat de desplaçar altres en virtut de la seua aplicació preferent o prevalent deguda a diferents raons” (Declaració TC 1/2004).

NO TOTS ELS TC/TS DELS EM RECONeixEN AQUESTA PRIMACIA DEL DUE DE MANERA TAN EVIDENT. Recel d’alguns països, entre d’altres:

- TC Alemanya: casos DF (anys 70), compra de deute BCE (2020) i fre fons Next Generation (2021)
- Polònia: “l’existència de la relativa autonomia entre el dret de la UE i la Constitució no significa una absència de interacció entre ambdues regulacions, i no exclou la possibilitat d’una col·lisió entre les regulacions de la UE i les de la Constitució... **aquesta col·lisió no pot ser resolta assumint la supremàcia del dret europeu sobre la normativa constitucional**” (Sentència del TC polonès K18/04, d’11 de maig de 2005).
- També: República Txeca i, abans, Regne Unit

Potencial crisi

CAS TC ALEMANY 2020

El 5 de maig de 2020, el Tribunal Constitucional d'Alemanya va dictar sentència que desafiava el Programa de compra de valors públics dissenyat pel BCE i que havia sigut validat pel TJUE en sentència d'11 de desembre de 2018. Tot i la sentència del TJUE, el tribunal alemany va dictaminar que el BCE havia actuat més enllà de les seues competències i capacitats legals en no respectar el principi de proporcionalitat (art. 5 TUE) i creuant els límits de la política monetària de la UE (art. 119 TFUE). Així, va donar tres mesos a la institució perquè aclarira que els objectius del programa "no són desproporcionats".

Sentència TC alemany → en contra de la del TJUE → incompleix la primacia del DUE en què es basa l'estat de dret de la UE.

Resposta del TJUE: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-05/cp200058es.pdf>

Sol·licitud a Comissió, com a guardiana dels tractats, d'obertura d'un procediment d'infracció contra Alemanya: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/P-9-2020-004295-ASW_ES.html

Solució: a la fi Frankfurt –BCE – i Berlín van acabar sortejant el moviment del constitucional alemany

CAS TC ALEMANY 2021

Fons Next Generation UE → situació semblant

Causa: Constitució alemanya preveu la transferència de poders a la UE, però aquesta també preveu (i així ho ha interpretat el TC alemany), que la Constitució està per damunt del DUE (així, entenen que el dret europeu està per damunt de la Constitució perquè ho diu aquesta, no perquè ho diu el TJUE). Especial preocupació en relació amb:

- protecció drets fonamentals
- extralimitació competències UE

Però, potencial conflicte/crisi

Qüestió rellevant: tenen tots els TC el mateix poder que el TC alemany?

PRINCIPI DE PRIMACIA

De qualsevol manera, el principi de primacia:

- Té caràcter general, es predica respecte de totes les normes del DUE.
- És absolut i incondicional, suposa que el DUE preval sobre qualsevol tipus de norma interna (inclús constitucional, o posterior en el temps).
- Vincula tots els òrgans dels EM.
- És acceptat al cap i a la fi, generalment, per tots els EM.

APLICACIÓ I EFECTE DIRECTE DEL DRET DE LA UNIÓ

PRINCIPI D'EFECTE DIRECTE

Concepte: capacitat d'una norma d'originar per si mateixa drets i obligacions per als particulars sense necessitat de ratificació o recepció per les autoritats nacionals.

Desenvolupament jurisprudencial (no es troba en els tractats)

Com es concreta aquest principi?

TRACTATS:

- Requisit: que la previsió siga incondicional, clara i precisa
- Efectes verticals i horitzontals
- Sentències: *Van Gend en Loos* (1963) i *Defrenne* contra *SABENA* (1976)

**SENTENCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTICIA
de 5 de febrero de 1963 ***

**Van Gend en Loos:
Increment del dret de duanes**

En el asunto 26/62,

que tiene por objeto una petición dirigida al Tribunal de Justicia, con arreglo a la letra a) del párrafo primero y al párrafo tercero del artículo 177 del Tratado constitutivo de la Comunidad Económica Europea, por la Tariefcommissie, Tribunal de lo contencioso-administrativo neerlandés, que conoce en última instancia de los recursos contenciosos en materia fiscal, destinada a obtener, en el litigio pendiente ante dicho Tribunal,

entre

NV (Sociedad Anónima) Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos, con domicilio social en Utrecht, representada por los Sres. H.G. Stibbe y L.F.D. ter Kuile, Abogados de Amsterdam, que designan como domicilio en Luxemburgo el Consulado General de los Países Bajos,

y

Nederlandse administratie der belastingen (Administración Tributaria neerlandesa), representada por el Inspector de los derechos de importación y de los impuestos especiales sobre consumos específicos de Zaandam, que designa como domicilio en Luxemburgo la Embajada de los Países Bajos,

una decisión prejudicial sobre las siguientes cuestiones:

Considerando que el objetivo del Tratado CEE, que es el de establecer un mercado común cuyo funcionamiento afecta directamente a los justiciables de la Comunidad, implica que dicho Tratado constituye algo más que un Acuerdo, que sólo crea obligaciones recíprocas entre los Estados contratantes;

que, por esas razones, ha de llegarse a la conclusión de que la Comunidad constituye un nuevo ordenamiento jurídico de Derecho internacional, a favor del cual los Estados miembros han limitado su soberanía, si bien en un ámbito restringido, y cuyos sujetos son, no sólo los Estados miembros, sino también sus nacionales;

que, en consecuencia, el Derecho comunitario, autónomo respecto a la legislación de los Estados miembros, al igual que crea obligaciones a cargo de los particulares, está también destinado a generar derechos que se incorporan a su patrimonio jurídico;

que esos derechos nacen, no sólo cuando el Tratado los atribuye de modo explícito, sino también en razón de obligaciones que el Tratado impone de manera perfectamente definida tanto a los particulares como a los Estados miembros y a las Instituciones comunitarias.

Considerando que, por las razones precedentes, se deduce que, con arreglo al espíritu, al sistema y al tenor literal del Tratado, el artículo 12 debe ser interpretado en el sentido de que produce efectos directos y genera derechos individuales que los órganos jurisdiccionales nacionales deben proteger.

Considerando que el texto del artículo 12 contiene una prohibición clara e incondicional, que no es una obligación de hacer, sino de no hacer;

que, por otro lado, esta obligación no se acompaña de reserva alguna de los Estados que supedita su efectividad a un acto positivo de Derecho interno;

que esta prohibición es perfectamente idónea, por su propia naturaleza, para producir efectos directos en las relaciones jurídicas entre los Estados miembros y sus justiciables.

Defrenne contra SABENA

Discriminació

19 que no se puede ignorar, en efecto, que un desarrollo completo del objetivo a que apunta el artículo 119, a través de la eliminación de todas las discriminaciones entre trabajadores femeninos y masculinos, directas o indirectas, en la perspectiva no sólo de las empresas individuales, sino también de sectores completos de la industria e incluso de la economía en general, en ciertos casos, puede suponer, la determinación de criterios cuya puesta en práctica requiere la adopción de medidas comunitarias y nacionales adecuadas;

24 que al menos, en dichos supuestos, el artículo 119 puede aplicarse directamente y, por lo tanto, puede generar derechos en favor de los justiciables, que los órganos jurisdiccionales deben salvaguardar;

No només efecte directe vertical,
també horitzontal:

39 que, en efecto, al tener el artículo 119 un carácter imperativo, la prohibición de discriminaciones entre trabajadores masculinos y femeninos se impone no únicamente a la actividad de las autoridades públicas, sino que se extiende asimismo a todos los convenios que tienen por objeto regular, de forma colectiva, el trabajo por cuenta ajena, así como a los contratos entre particulares.

PRINCIPI D'EFECTE DIRECTE

Com es concreta aquest principi?

DRET DERIVAT

•REGLAMENTS:

•Art. 288 TFUE: El reglament té un abast general. És obligatori en tots els seus elements i directament aplicable en cada estat membre.

•Assumpte: *Antonio Muñoz Cía. contra Frumar Ltd* → Efectes directes verticals i horitzontals si previsions clares, incondicionals i precises.

•DECISIONS:

• Art. 288 TFUE: La decisió és obligatòria en tots els seus elements. Quan designa destinataris, només és obligatòria per a aquests.

•Assumpte: *Grad* → Efectes directes verticals i horitzontals si previsions clares, incondicionals i precises, respecte dels obligats per aquestes.

PRINCIPI D'EFECTE DIRECTE

Com es concreta aquest principi?

DRET DERIVAT

- RECOMANACIONS I DICTÀMENS: No tenen efecte directe, ja que no són jurídicament vinculants.
- DIRECTIVES: !!!!
 - Art. 288 TFUE: La directiva obliga l'estat membre destinatari pel que fa al resultat que cal aconseguir, però deixa a les autoritats nacionals l'elecció de la forma i dels mitjans.

L'EFECTE DIRECTE DE LES DIRECTIVES

Directives: instrument jurídic molt particular del dret europeu.

Quan importa si les directives tenen o no efecte directe?

Poden les directives tenir efecte directe?

Poden les directives tenir efecte directe horitzontal?

L'EFECTE DIRECTE DE LES DIRECTIVES

1. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE?

Cas *Van Duyn contra Home Office* (1974): sí (vertical) *a priori*, sempre que siga una disposició clara, precisa i incondicional

que sería incompatible con el efecto obligatorio que el artículo 189 otorga a la Directiva excluir, en principio, la posibilidad de que los afectados puedan alegar dicha obligatoriedad;

que, en particular, cuando las autoridades comunitarias han impuesto a los Estados miembros, por medio de una Directiva, la obligación de adoptar un comportamiento determinado, el efecto útil de dicho acto quedaría debilitada si se impidiera que los justiciables la invocasen ante los órganos jurisdiccionales nacionales y que éstos la tuvieran en cuenta como elemento del Derecho comunitario;

que es preciso examinar en cada caso, si la naturaleza, el sistema general y los términos de la disposición de que se trata pueden producir efectos directos en las relaciones entre los Estados miembros y los particulares.

L'EFECTE DIRECTE DE LES DIRECTIVES

1. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE?

Cas *Ratti* (1979): el termini per a la transposició ha d'haver passat sense que s'haja transposat, o que s'haja transposat malament – vertical

Cas *Inter-Environnement Wallonie* (1996): obligació EM d'evitar mesures que comprometen resultat Directiva

- 22 que, por consiguiente, el Estado miembro que no haya adoptado dentro de plazo, las medidas de ejecución que impone la Directiva, no puede oponer a los particulares su propio incumplimiento de las obligaciones que la Directiva implica;
- 23 que, de ello se deriva que un órgano jurisdiccional nacional al que recurra un justiciable, que se ha atendido a las disposiciones de una Directiva, solicitando que no se aplique una disposición nacional incompatible con la Directiva a la que no se ha adaptado el ordenamiento jurídico interno del Estado que la incumple, debe estimar dicha petición siempre que la obligación de que se trate sea incondicional y suficientemente precisa;

L'EFECTE DIRECTE DE LES DIRECTIVES

1. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE? **sí**

Requisits:

- Disposició clara
- Precisa en la creació de drets i obligacions
- Autosuficient i incondicional: que la seua aplicació no estiga subjecta a condicions (p. ex., terminis)
- El termini per a la transposició ha d'haver passat sense que s'haja transposat o s'haja transposat malament

L'EFECTE DIRECTE DE LES DIRECTIVES

1. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE? **sí**
2. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE HORIZZONTAL?

Cas *Marshall* (1986): **no**, només en relacions verticals

Cas *Faccini Dori* (1994): confirma la jurisprudència de Marshall

- Però, AG Lenz sí que ho va demanar

L'EFECTE DIRECTE DE LES DIRECTIVES

1. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE? **sí**
2. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE HORIZONTAL?

Cas *Marshall* (1986): **no**, només en relacions verticals

Cas *Faccini Dori* (1994): confirma la jurisprudència de Marshall

- Però, AG Lenz sí que ho va demanar

Discriminació de determinades persones, i, en especial, dels treballadors per a empreses privades?

L'EFECTE DIRECTE DE LES DIRECTIVES

1. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE? **sí**
2. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE HORIZONTAL?

Cas Marshall (1986): no, només en relacions verticals

Cas Faccini Dori (1994): es confirma la jurisprudència de Marshall

Què entenem per "estat"?

Cas Foster contra British Gas (1990): definició àmplia

- Servei públic
- Control de l'estat
- Poders especials

²⁰ De lo antedicho se deduce que, entre las entidades a las que se pueden oponer las disposiciones de una directiva que puedan tener efectos directos, figura, en cualquier caso, un **organismo** al que, cualquiera que sea su forma jurídica, le ha sido encomendado, en virtud de un acto de la autoridad pública, el cumplimiento, bajo el control de esta última, de un **servicio de interés público** y que dispone, a tal efecto, de **facultades exorbitantes** en comparación con las normas aplicables en las relaciones entre particulares.

L'EFECTE DIRECTE DE LES DIRECTIVES

1. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE? **sí**
2. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE HORIZONTA? NO

En conclusió: les directives, una volta ha passat el període per a ser implementades (*Ratti*) i sempre que siguen clares i precises (*Van Duyn*), són capaces de tenir efecte vertical directe, és a dir, crear obligacions, per a l'estat o les seues emanacions (*Foster*) però no horitzontal, és a dir, entre individuals (*Marshall, Dori*).

L'EFECTE DIRECTE DE LES DIRECTIVES

1. **PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE? SÍ**
2. **PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE HORIZONTAL? NO**
3. **ELUDINT LA FALTA D'EFECTE DIRECTE HORIZONTAL DE LES DIRECTIVES: LES DOCTRINES D'EFECTE INDIRECTE I L'APLICACIÓ DELS PRINCIPIS GENERALS DE DRET**

Falta d'efecte directe: problemes

- Uniformitat dret europeu
- Drets individuals

Solució TJUE → irregular i poc convincent

L'EFECTE DIRECTE DE LES DIRECTIVES

1. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE? SÍ
2. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE HORIZONTAL? NO
3. ELUDINT LA FALTA D'EFECTE DIRECTE HORIZONTAL DE LES DIRECTIVES: LES DOCTRINES D'EFECTE INDIRECTE I L'APLICACIÓ DELS PRINCIPIS GENERALS DE DRET

Solució TJUE → **efecte indirecte**: obligació dels tribunals dels EM d'interpretar i aplicar el dret nacional d'acord amb les normes i objectius del dret europeu (forçar el dret nacional).

Cas Van Colson (1986)

Cas Marleasing (1992)

VAN COLSON (1986):

28 Sin embargo, procede precisar al órgano jurisdiccional nacional que, aunque la Directiva 76/207 deje en libertad a los Estados miembros para elegir entre las diferentes soluciones adecuadas para llevar a cabo su objeto, es decir, para sancionar la violación de la prohibición de discriminación, ello implica, sin embargo, que si un Estado miembro elige sancionar la violación de la prohibición citada por la concesión de una indemnización, ésta, para garantizar su eficacia y su efecto disuasorio, debe ser adecuada a los perjuicios sufridos y, por consiguiente, debe ir más allá de una indemnización puramente simbólica, como es, por ejemplo, el reembolso que cubra únicamente los gastos ocasionados por la candidatura. **Corresponde al órgano jurisdiccional nacional, agotando el margen de apreciación que su Derecho nacional le concede, dar a la Ley adoptada para ejecutar la Directiva una interpretación y una aplicación conformes con las exigencias del Derecho comunitario.**

CAS MARLEASING (1992)

- 6 Sobre la cuestión de si un particular puede ampararse en una directiva contra una ley nacional, debe recordarse la reiterada jurisprudencia de este Tribunal de Justicia según la cual una directiva no puede, por sí sola, crear obligaciones a cargo de un particular y que una disposición de una directiva no puede, por consiguiente, ser invocada, en su calidad de tal, contra dicha persona (sentencia de 26 de febrero de 1986, Marshall, 152/84, Rec. 1986, p. 723).
- 7 No obstante, de los autos se desprende que el órgano jurisdiccional nacional pretende, en esencia, dilucidar si el Juez nacional al que se le somete un litigio relacionado con alguna materia comprendida en el ámbito de aplicación de la Directiva 68/151, antes citada, tiene la obligación de interpretar su Derecho nacional a la luz de la letra y de la finalidad de dicha Directiva, con el fin de impedir la declaración de nulidad de una sociedad anónima por alguna causa distinta de las enumeradas en su artículo 11.

- 8 Con el fin de contestar a esta cuestión, debe recordarse que, como precisó este Tribunal de Justicia en su sentencia de 10 de abril de 1984, Von Colson y Kamann (14/83, Rec. 1984, p. 1891, apartado 26), la obligación de los Estados miembros, dimanante de una directiva, de alcanzar el resultado que la misma prevé, así como su deber, conforme al artículo 5 del Tratado, de adoptar todas las medidas generales o particulares apropiadas para asegurar el cumplimiento de dicha obligación, se imponen a todas las autoridades de los Estados miembros, con inclusión, en el marco de sus competencias, de las autoridades judiciales. De ello se desprende que, al aplicar el Derecho nacional, ya sea disposiciones anteriores o posteriores a la Directiva, el órgano jurisdiccional nacional que debe interpretarla está obligado a hacer todo lo posible, a la luz de la letra y de la finalidad de la Directiva, para, al efectuar dicha interpretación, alcanzar el resultado a que se refiere la Directiva y de esta forma atenerse al párrafo tercero del artículo 189 del Tratado.
- 9 De lo anterior se deduce que la exigencia de una interpretación del Derecho nacional conforme al artículo 11 de la Directiva 68/151, antes citada, impide interpretar las disposiciones del Derecho nacional sobre sociedades anónimas de manera tal que pueda declararse la nulidad de una sociedad anónima por motivos distintos de los que se enumeran taxativamente en el artículo 11 de la Directiva de referencia.
- 13 En consecuencia, procede contestar a la cuestión planteada que el Juez nacional que conoce de un litigio sobre una materia comprendida en el ámbito de aplicación de la Directiva 68/151 está obligado a interpretar su Derecho nacional a la luz de la letra y de la finalidad de dicha Directiva con el fin de impedir que se declare la nulidad de una sociedad anónima por una causa distinta de las enumeradas en su artículo 11.

L'EFECTE DIRECTE DE LES DIRECTIVES

1. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE? SÍ
2. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE HORIZONTAL? NO
3. ELUDINT LA FALTA D'EFECTE DIRECTE HORIZONTAL DE LES DIRECTIVES: LES DOCTRINES D'EFECTE INDIRECTE I L'APLICACIÓ DELS PRINCIPIS GENERALS DE DRET

L'efecte indirecte: obligació dels tribunals dels EM d'interpretar i aplicar el dret nacional d'acord amb les normes i objectius del dret europeu.

Cas Van Colson (1986)

Cas Marleasing (1992)

LIMITACIÓ EN: CAS *LUCIANO ARCARO* (1997)

LUCIANO ARCARO (1997)

- 42 Sin embargo, esta obligación del Juez nacional de tener presente el contenido de la Directiva al interpretar las normas pertinentes de su Derecho nacional tiene sus límites cuando tal interpretación conduce a que se oponga frente a un particular una obligación prevista por una Directiva si aún no se ha adaptado a ella el Derecho interno o, con mayor razón, cuando conduce a determinar o agravar, basándose en la Directiva y a falta de una ley adoptada para su aplicación, la responsabilidad penal de quienes la contravengan (véase la sentencia *Kolpinghuis Nijmegen*, antes citada, apartados 13 y 14).

L'EFECTE DIRECTE DE LES DIRECTIVES

1. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE? SÍ
2. PODEN LES DIRECTIVES PRODUIR EFECTE DIRECTE HORIZONTA? NO
3. ELUDINT LA FALTA D'EFECTE DIRECTE HORIZONTA DE LES DIRECTIVES: LES DOCTRINES D'EFECTE INDIRECTE I L'APLICACIÓ DELS PRINCIPIS GENERALS DE DRET

Els principis generals de dret: el cas *MANGOLD* (i *Kükükdeveci*, *Andersen o Honeywell*)

El TJUE extrau els principis generals de dret plasmats en una directiva – preexistents a aquesta – per aplicar-los, generant l'obligació, per als tribunals nacionals, d'aplicar el dret nacional que entre en conflicte amb aquests PGD.

QUÈ PASSARIA SENSE ELS PRINCIPIS DE PRIMACIA I D'EFECTE DIRECTE?

- Denúncia de la Comissió davant del TJUE a un EM, després de donar-li l'opció d'actuar (art. 258 TJUE)

Article 258

(antic article 226 TCE)

La Comissió, si considera que un estat membre ha incomplert una de les obligacions que li incumbeixen en virtut dels tractats, emet un dictamen motivat sobre aquest fet, després d'haver ofert a aquest estat la possibilitat de presentar observacions.

Si l'estat de què es tracti no s'até a aquest dictamen en el termini determinat per la Comissió, aquesta pot recórrer al Tribunal de Justícia de la Unió Europea.

- Aplicació de les normes per part dels jutges nacionals una volta implementada la normativa

**RESPONSABILITAT DE L'ESTAT PER
L'INCOMPLIMENT DEL DUE**

A MÉS DE L'EFECTE INDIRECTE I L'APLICACIÓ DELS PRINCIPIS GENERALS DE DRET...

LA RESPONSABILITAT DE L'ESTAT PER DANYS CAUSATS PER L'INCOMPLIMENT DEL DUE

Demanda a l'estat per no transposar directiva → dany causat

- Forma imperfecta de solucionar el problema: no s'aconsegueix dret sinó compensació
- Procés intern ≠ recurs d'incompliment (Comissió contra EM)
≠ responsabilitat extracontractual contra institucions UE
- Pressió a EM per a que transposen les directives

t.9

LA RESPONSABILITAT DE L'ESTAT PER DANYS CAUSATS PER L'INCOMPLIMENT DEL DUE

Cas Francovich (1991): obligació de reparar els danys d'un EM com a conseqüència de la no-transposició d'una directiva.

Cas Brasserie du Pecheur i Factortame III (1996): requisits per a la responsabilitat patrimonial:

- Norma jurídica vulnerada ha de conferir **drets als particulars**
- L'incompliment ha de ser **suficientment caracteritzat**
- Ha d'haver una **relació de causalitat directa entre l'incompliment de l'estat i el dany**

Procediment:

- Autonomia EM
- Principis d'equivalència i efectivitat (reclamació i quantia atorgada)
- Reial decret 515/2013, de 5 de juliol, pel qual es regulen els criteris i el procediment per a determinar i repercutir les responsabilitats per incompliment del DUE.

BIBLIOGRAFIA

BARNARD, C., *The Substantive Law of the EU*, 4a ed., Oxford University Press, Oxford, 2013.

CRAIG, P. i DE BÚRCA, G., *EU Law: Text, Cases and Materials*, 6a ed., Oxford University Press, Oxford, 2015.

MANGAS MARTÍN, A., “El Tribunal Constitucional alemán y su ‘fuego amigo’ sobre el Tribunal de Justicia de la UE y el BCE”, ARI 72/2020, 2020.

MANGAS MARTÍN, A. i LIÑÁN NOGUERAS, D. L., *Instituciones y Derecho de la Unión Europea*, 9a ed., Tecnos, Madrid, 2016.

MARTÍN REBOLLO, L., “Sobre el papel del juez nacional en la aplicación del derecho europeo y su control”, *Revista de Administración Pública*, 200, p. 173-192, 2016.

MARTÍNEZ OTERO, J. M. i GARCÍA GARCÍA, M. J., *Lliçons de Dret de la Unió Europea*, Tirant lo Blanch, 2019.